

LISTEK.

Vladimir Levstik. Zapiski Tine Gramontove. (V Ljubljani), 1919. Izdala in založila »Omladina«. 264 str. 5-5 K.

Prav za prav bi se morala ta knjiga, kakor kaže njena precej na široko razpletena ekspozicija, imenovati »Storija o kraljičini in pepelki« ali »Povest o Gini in Tini«, toda taka staromodna dvodelnost naslovov se upira našemu solidnemu, treznemu duhu in bi razodevala nekako precijozno misterijoznost, ki je našemu zdravemu življenju tuja. Namestu misterijev ljubimo danes sočno življenje in njegove realne strani. Ta prehod se kaže tudi na Tini Gramontovi, ki začne s svojim precijoznim »dnevnikom« in konča kot zdrava mati nekje v gorah sredi svojih Jurčkov in Metk. Pravzaprav v tem položaju ni več smisla zanjo, da bi pisala še tak dnevnik in se ogledovala v njem; tisto zadnje poglavje je Levstik napisal ne zato, da bi samo roman speljal do nekega konca, ampak vse bolj zaradi tega, da bi v njem konkretno pokazal tisto materinsko solidnost, ki dokonča začeto delo, tisto simpatično gospodinjsko treznost, ki z nekako sumarično bilanco tudi na zunaj dokumentira, kako velika je razlika med Tino »pepelko« in Tino materjo. Tako so »Zapiski Tine Gramontove« dobili svoj preprosti naslov.

Tina Gramontova je psihološki tip, ustvarjen prav za težave naše dobe in bo dober lek za one, ki si bodo iz knjige znali izbrati to, kar je za njih individualnost porabno. V tem oziru bo lahko etično vplivala. Seveda samo na one, ki bodo razumeli korenine, iz katerih izhaja vsa avtorjeva argumentacija, ki ni vedno jasna. Vendar pa lahko že poprečni intelekt opazi, kako se vse težišče tega romana (ali pa je mogoče novela?) prevagne ob prvem slučaju, ko Tina v sebi doživi žensko, ono žensko, ki jo je prej v sebi samo iskala, ali pa si jo naravnost zanikavala. Takrat šele postane Tina gibalo vse povesti in najlepši in največji pogon za Gorjanca, ki ji je bil prej s svojim golim intelektom samo občudovani vodnik. Ta prelom je Levstik na mojstrski način pokazal in tudi na zunaj povdaril v onih dveh pismih, ki si jih pišeta Pavle in Tina. Od tukaj naprej gre povest, ki se je od kraja nekoliko gugala, svojo trdno, ostro pot naprej v konstantni višini.

Za knjigo treba precejšnje zrelosti življenja; manj zreli je ne bodo doumeli in obtičali na zapeljivih konkretnostih. Mestoma jih bo v to naravnost zapeljala presentimentalna dikcija, ki je Levstiku na sploh tuja, in ki v to knjigo že celo ne sodi. Odrastel človek pa jo prebere z velikim užitkom, v prvi vrsti zaradi njenega lepega optimizma in ne v zadnji vrsti zaradi formalnih vrlin, ki jo krasijo. Tista naravnost patrijarhalna uravnovešenost, ki jo knjiga diha, se kaže tudi na njeni formalni strukturi. Levstik je dejal vse lepo v red. Gino je sicer — v primeri z uvodom — na koncu nekoliko zanemaril (kar pa nič ne de!), toda vse druge sence, ki so padale v prvi del iz drugega, se nam sedaj lepo konkretno postavijo pred oči. Seznanimo se z Giulio (njena slika je naravnost »fatalni rekvizit« v prvem delu!), seznanimo se z ruskim plemenitašem in tudi Slepokiškin dobi na koncu še času primerno lekcijo.

Še več! Prav kakor v kaki stari storiji à la Cigler dobi uboga Tina tudi še svojega očeta, ki ga dotlej ni poznala. Človek se tej patrijarhalni metodi reševanja zapletkov sicer v srečo nekoliko nasmehne, pa si ob enem prizna, da je primerna stilu in duhu vse knjige in da je poleg drugih eden tistih momentov, ki delajo to Levstikovo delce tako simpatično. Vidi se, da gre pri Levstiku pot od eksperimentiranja v koncentracijo, da je namestu ščemečih raket začel prižigati žarke ognje.

J. A. G.

Fr. Kidrič, *Die protestantische Kirchenordnung der Slovenen im XVI. Jahrhundert. Eine literarisch-kulturhistorisch-philologische Untersuchung.* Heidelberg 1919. Carl Winter's Universitätsbuchhandlung. — 8°. XVIII + 158 str. Cena 10 M.

Imenovana knjiga tvori prvi zvezek zbirke „Slavica. Beiträge zum Studium der Sprache, Literatur, Kultur, Volks- und Altertumskunde der Slaven“, ki jo je že l. 1911. zamislil naš rojak M. Murko, profesor na vseučilišču v Lipskem, ki pravi v uvodu te zbirke, „daß namentlich in Österreich jene Vertreter derselben (i. e. slovanske filologije), die sich der deutschen Vortragssprache bedienen, und ihre Schüler berufen seien, durch deutsche Publikationen die Kenntnis der slavischen Völker der westeuropäischen Gelehrtenwelt zu vermitteln.“ Kot drugi zvezek, ki je tudi že iz dobe pred vojno v tisku, bo izšlo delo profesorja Nachtigalla „Die Akzentbewegung im Russischen.“ Razmere so se pa tako temeljito in na dobro obrnile, da nesrečnega „Österreicha“ ni več in celo najmanjši slovanski rod Slovencev je dobil medtem že svoje domače glasilo v „Časopisu za slovenski jezik, književnost in zgodovino.“ Murko sicer govori, da se bodo morali Nemci v bodoče bolj natanko seznaniti s Slovani, kar je res; le da dostavim, da naj skrbe za to sami, ker bo le njim v prid. S tem hočem reči, da je izdaja zbirke „Slavica“ danes že anahronistična in tudi splošni slavistični pouk je v Nemčiji vse bolj praktično-trgovskega značaja kot teoretično-znanstven, pa sem prepričan, da bo zbirko „Slavica“, ako se bo po svojem drugem zvezku še nadaljevala, bralo 99 odstotkov Slovanov, ki ne potrebujejo „deutsche Publikationen“ in komaj 1 odstotek Nemcev.

Kidričevo delo uvaja deset strani dolgi seznamek virov in znanstvene literature. Prvo poglavje („Bibliographisches“, str. 1—18) nam izborno in do najmanjše podrobnosti opiše tri slovenske tiske, ki jim je za vsebino cerkveno obredovanje, namreč: Trubarjevo Cerkovno Ordningo (CO) iz l. 1564., njegovo agendo v Catehismu sdveima islagama iz l. 1575.¹ in anonimno, najbrž Dalmatinovo agendo iz l. 1585. To poglavje jasno priča o avtorjevi izvedenosti, ki si jo je mogel pridobiti le kot nameščenec velike dvorne knjižnice na

¹ Znanih je doslej šest primerkov Catehisma sdveima islagama. Sedmi primerki sem zasledil na zelo zanimivem mestu. Gospod živinozdravnik Sadnikar v Kamniku je kupil v Djekšah Dalmatinov Pentateuch, ki je vezan v usnje. Vložek usnjene vezave pa ni iz lesa, ampak iz debele plasti celih tiskovnih pol Trubarjevega Catehisma sdveima islagama, kakor sem po primerjanju dognal. Ker je bil Pentateuch tiskan v Ljubljani in tu najbrž tudi vezan, Catehismus pa je tiskan v Tibingi, vidimo iz tega, da so pošiljali na Kranjsko primerke še v celih tiskovnih polah. — R.